

ФРАНЦУСКИ ФРАЗЕМИ С ЛЕКСЕМОМ МАЧКА И ЊИХОВИ СРПСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ

Сажетак: У раду се, контрастивним приступом, анализирају француски фраземи с лексемом МАЧКА и њихови српски еквиваленти с циљем да се покаже у којој мери нам искуства и знања о појединим основним појмовима помажу да разумемо апстрактне појмове уз помоћ метафоре. Фраземи су анализирани у оквиру теоријских постулата когнитивне лингвистике да би се утврдило које се појмовне метафоре у њима најчешће јављају и колики је степен сличности у концептуализацији апстрактних и конкретних домена помоћу изворног домена МАЧКА у француском језику у поређењу са српским. Фраземи су класификовани у три групе: фраземи исте или сличне лексичко-семантичке структуре, фраземи различите лексичке, а исте семантичке структуре и фраземи који немају свој еквивалент у српском језику. У оквиру наведених група, фраземи су подељени у следеће обрасце: ЉУДИ СУ ЖИВОТИЊЕ, ПРОБЛЕМИ/ПОТЕШКОБЕ СУ ЖИВОТИЊЕ, СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ.

Кључне речи: појмовна метафора, концептуализација, мачка, француски језик, српски језик.

1. Увод

У раду се, контрастивним приступом, анализирају француски фраземи с лексемом МАЧКА и њихови српски еквиваленти с циљем да се покаже у којој мери нам искуства и знања о појединим основним појмовима помажу да разумемо апстрактне појмове уз помоћ метафоре. У оквиру Лејкофових и Џонсонових теоријских постулата у области когнитивне лингвистике, наш задатак је да утврдимо које се појмовне метафоре у њима најчешће јављају и колики је степен сличности у концептуализацији апстрактних и конкретних домена помоћу изворног домена МАЧКА. Фраземи су класификовани у следеће групе: фраземи исте или сличне лексичко-семантичке структуре, фраземи различите лексичке, а исте семантичке структуре и фраземи који немају свој еквивалент у српском језику. У оквиру наведених група, фразе-

¹ ivan.jovanovic@filfak.ni.ac.rs

ми су подељени у следеће обрасце: људи су животиње, проблеми/потешкоће су животиње и ствари су животиње.

Ваља подсетити да се механизам појмовне метафоре састоји у преликавању структуре једног појма (или појмовног домена), који је обично чулно сазнатљив и добро познат, на други домен. Домен који „позајмљује“ своју структуру назива се изворни, а онај који се на основу њега разуме, назива се циљни. Изворни домен појмовних метафора јесте, у највећем броју случајева, чулно сазнатљив, конкретан (ту спада људско тело, здравље, болест, животиње, биљке, зграде, грађење, машине и алатке, игре, спорт, новац итд.), а циљни домен чулно несазнатљив, апстрактан (ту спадају емоције као што су љутња, страх, љубав, срећа туга, стид, понос, затим жеља, моралност, мишљење, друштво, политика, привреда, људски односи, комуникација, време, живот, вера, догађаји и акције итд.). Друкчије речено, апстрактне домene свог искуства разумемо на основу личног искуства са физичким светом. Из тог разлога, појмовне метафоре јесу наше основно средство за разумевање апстрактних искустава.

С обзиром на то да је циљ контрастирања језика изналажење еквивалентних облика, при успостављању еквивалентности морају бити задовољена два критеријума: формални и значењски. Ако су српски фраземи истог лексичког састава и истог значења онда се они сматрају потпуним еквивалентима. Уколико српски фраземи нису истог лексичког састава, а имају исто значење реч је о делимичној еквиваленцији. Ако српски фраземи немају ни формалног ни значењског еквивалента реч је о нултој еквиваленцији (Јовановић, 2014: 490).

Разлог одабира поменуте животиње заснива се на чињеници да мачка живи у најнепосреднијој близини човека и вековима је присутна у његовој свакодневици, те да је њено име ушло у састав низа фразема и пословица вероватно у свим језицима света. Снежана Самарџија, истакнути проучаваца српске народне књижевности, подвлачи да је, у својој сталној борби за опстанак, човек примитивне заједнице био упућен на животињски свет. Она бележи да је човек покушавао да се животињама посвети, „да њима овлада, укроти их и подреди устројству друштвене организације. Током етапног развоја цивилизације, човека је фасцинирало животињско царство, а животиње су често биле објекат ритуалног става, што се посебно одражавало митолошким представама у којима су животињске врсте персонификоване и на њих се гледало као на претке или културне хероје“ (Самарџија, 2002: 5). Међутим, са развојем свести и распадом митолошког паганског система, статус животиња сачувао се у другачијим облицима. Поред низа веровања везаних за традицију, представници животињских врста добили су посебан значај у астрономији, астрологији, хералдици, а нарочито у уметности. Представници одређене животињске врсте постајале су алегоријске одреднице људских нарави и односа.

2. Мачка у француској и српској култури

У француском језику лексема СНАТ води порекло од латинске речи САТУС која је заменила термин FELIS и први пут је званично у употреби крајем XII и почетком XIII века. Француски лингвиста Ален Ре (Alain Rey) сматра да именица САТУС води порекло из неког од афричких језика, пошто берберски и нубијски језик имају сличне термине за означавање исте животиње. Он подвлачи да, међу домаћим животињама, МАЧКА и ПАС представљају животиње најближе човеку које су се у потпуности прилагодили и фамилијаризовале са њим. Од таквих једносложних речи СНАТ и СНИЕН, сматра он, настале су језичке игре попут алитерације, риме итд. (Rey, 2007: 153).

У француској култури именица СНАТ на метафоричан начин осликава људе чије физичке и моралне особине подсећају на мачку, а које ће показати наша анализа. У фамилијарном регистру наведена лексема користи се као саставна компонента узвика којима се исказују љубав, нежност и саосећање (TLF, 2005). Такође, неко ко има лепе манире или добро држање, у француској језичкој слици стварности упоређује се са мачком: *un air chat, une mine chatte, des façons chattes* (TLF, 2005).

У српском језику супстантив МАЧКА настао је од ономагопеје МАЦ која служи као узвик за дозивање мачке и званично је у употреби од XVI века (Скок, 1972: 344). У фигуративном смислу, у српској култури, именица МАЧКА означава zgodnu, привлачну женску особу, крзно као део женске одеће, сидро, врсту покрета у плесу, врсту игре под називом јурке, назив инструмента, врсту бича итд. Резултати наше анализе показују и друга својства: спретност, препреденост, окретност, љутњу, бес. У зоолошком и ботаничком контексту МАЧКА представља назив за разне врсте морских риба хрскавичњака из породице морских паса, за разне врсте и родове мајмуна као и за врсту вишегодишње биљке *жута мачка* (PMS, 2007: 688).

3. Корпус

Наше истраживање засновано је на разноврсном корпусу. Када је реч о француском материјалу, коришћен је: *Le dictionnaire des expressions et locutions françaises* (Rey et Chantreau, 2007), *Trésor de la langue française, Le Grand Robert de la langue française* као и речник Емила Литреа (Littré, 2007), с обзиром на то да је у њима пронађен највећи број фразема с лексемом МАЧКА.

Српски корпус се у највећем делу базира на Вуковој збирци пословица (Караџић, 1985), јер она представља најрепрезентативније дело из области српске фразеологије и паремиологије. Један део српских еквивалената ексцерпиран је из Речника Матице српске (PMS, 2007), Српско-француског речника идиома и израза, аутора Бошка Милосављевића (Милосављевић,

1994) и Француско-српскохрватског фразеолошког речника Владе Драшковића (Драшковић, 1990).

На основу проученог материјала, анализирали смо двадесет три француска фразема с лексемом *снат*. Седам фразема припада фраземима исте или сличне лексичко-семантичке структуре (30,43%), једанаест фразема групи различите лексичке, а исте семантичке структуре (47,83%), док пет фразема нема свој еквивалент у српском језику (21,74%). Српских еквивалената има укупно осамнаест.

4. Фраземи исте или сличне лексичко-семантичке структуре

4.1. Образац људи су животиње

У оквиру обрасца људи су животиње, извршена је подела на четири групе, зависно од тога на који се део концептуалног домена односи метафоричко пресликавање: домен карактера, домен понашања, домен пола и домен физичког изгледа.

4.1.1. Домен карактера

Овај домен обухвата највећи број фразема у француском и српском језику јер је и велики број карактерних особина које они означавају. У нашем корпусу, појављују се негативне и позитивне особине. Љутња и бес су доминантне негативне особине у фраземима са зоонимском компонентом, а животиње које се најчешће јављају као изворни домени јесу ПАС И МАЧКА: *vivre comme chiens et chats*² / *живети као пас и мачка*. Друга негативна особина односи се на халапљивост: *gourmand comme un chat* / *халапљив као мачка*.

У мањем броју фразема с именицом МАЧКА рефлектују се позитивне особине: умиљатост: *câlin, caressant comme un chat* / *умиљат као мачка*, спретност: *retomber comme un chat sur ses pattes* / *дочекати се као мачка на своје ноге*³, *agile comme un chat* / *спретан као мачка*.

² De Lincy набраја још три фразема сличне лексичко-семантичке структуре: *ami comme chien et chat* (= *пријатељ као пас и мачка*), први пут забележен у *Bovilli, Proverbes, XVI век*; *c'est belle bataille que de chiens et chats* (= *лепа борба паса и мачки*), наведен у *Adages françois, XVI век*; *de chiens et chats la guerre est belle* (= *од паса и мачака рат је леп*), помиње се у овом облику у *Mimes de Baij, XVI век*; *qui vit comme chat et chien jamais n'arepos ni bien* (= *ко живи као мачка и пас никада нема одмора и добра*) (De Lincy, 1996: 276). Осим наведених српских еквивалената, наилазимо и на фразем: *пазе се као со и око*, који има различиту лексичку, а исту семантичку структуру и који је у ређој употреби у српском језику (Караџић, 1985: 227).

³ Р. Обрадовић пише да Le Petit Robert наводи и фразем: *retomber sur ses pieds comme un chat* са значењем: *се тирати адекватно д'аффаире* (= *извући се вешто из нечега*), док Драшковић даје само фразем: *retomber sur ses pattes* (= *срећно се извући, дочекати се на ноге*) (Обрадовић, 2001: 41).

4.2. Образац СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ

У француском језику веома је заступљен метафорички механизам помоћу кога се животиње посматрају као ствари. На основу културног модела велики ланац бића (Lakoff, Turner, 1989: 167) сматра се да су животиње бића нижег реда у односу на људе, јер пре свега не показују сложене облике понашања и немају разум, него само инстинкт. Поред тога, предмети су последња карика у овом ланцу и поседују само својства. Диана Продановић-Станкић истиче да људи себе сматрају најважнијим у природи и себи дају за право да животиње држе као ствари. Другим речима, људи су успели да припитоме многе животиње, користе их у исхрани, а такође и за разне послове у домаћинству. Из тог разлога, животиње за људе имају новчану вредност (Продановић-Станкић, 2008: 67).

У овај културни образац уврштени су француски фраземи са зоономском компонентом који описују различите животне ситуације у којима је главни актер човек. Једна од најважнијих привредних грана јесте област трговине, а та област је веома погодан терен за корупцију, разне врсте малверзација и превара. Животиња попут мачке јесте изворни домен за метафоричка пресликавања која управо истичу негативан аспект куповине или продаје разних производа.

Када купујемо нешто непознато, што се претходно не може видети, проверити и проценити, упуштамо се у нешто неизвесно и ризично, а зоним мачка је управо метафора за то непријатно изненађење: *acheter chat en poche*⁴ /купити мачку у џаку.

⁴ Именица РОСНЕ/ ЦЕП некада је значила SAC/ ВРЕЂА. Француски фразем има облик и са глаголом VENDRE/ ПРОДАТИ: *vendre chat en poche*/продати мачку у џаку, на невиђено. De Lincy бележи и израз: *folie est d'accepter chat en sac* (= лудост је прихватити мачку у џаку), који датира из XVI века и забележен је у збирци под називом *Adages françois*, као и варијанту: *c'est mal a chat de chat en sac* (= зло је куповина мачке у џаку) (De Lincy, 1996: 275). Да је овај фразем архаичан примећује се у одсуству детерминаната (*le*)*chat*, (*la*)*poche*. Ален Ре истиче да се овај фразем први пут појављује у текстовима око 1400. године и да на израз *chat en sac* наилазимо код *Adam de la Halle*. Исти израз, преведен са латинског, подвлачи Ре, постоји у италијанском, немачком и наводи да није у питању игра речи, осим ако страни изрази нису преведени са француског. *Chat en poche* јесте, такође, и назив једне Фејдове комедије, а каснија интерпретација лексеме СНАГ као *pseudo-gibier* (= *псеудодивљач*) и лексеме РОСНЕ као *gibecière*, *carnassière* (= *ловачка торба*), дала је у XIX веку фразем: *acheter chat pour le lièvre* (= *купити мачку за зеца*) у значењу: *бити преварен приликом куповине неког производа* (Rey, 2007:154). У српском језику постоји и варијанта: *риба се у води не погађа* која има исту семантичку, а различиту лексичку структуру и која је у ређој употреби (Караџић, 1985: 174).

5. Фраземи различите лексичке, а исте семантичке структуре

5.1. Образац људи су животиње

5.1.1. Домен пола

Када је реч о француским фраземима које смо уврстили у ову групу, издваја се један фразем који жену истиче у први план у односу на мушкарца. Наиме, провербијална репутација мачке у француској фразеологији попут умиљавања и завођења одговара компаративном фразему: *amoureuse comme une chatte /заљубљен до ушију* у коме је мачка изворни домен који се метафорички пресликава на жену. Српски еквивалент не садржи зоонимску компоненту, већ соматизам уши.

5.1.2. Домен физичког изгледа

У овој групи налазе се фраземи који наглашавају значај физичког изгледа и, зависно од потребе, појачавају различите аспекте овог домена. Фраземе који упућују на физички изглед можемо поделити у три групе.

Првој групи припадају фраземи који се односе на малу телесну масу: а) *aller comme un chat maigre /летети као муња*, б) *chat grillé /кост и кожа*.

У другу групу сврстани су фраземи који се односе на ружноћу, а доминантну улогу у њима имају животиње попут мачке: а) *ressembler à un chat coiffé /бити лијеп као трут у поноћ*, б) *être fait comme les quatre chats /као да га је поплава избацила*.

У трећу групу налазе се фраземи који се тичу људске хигијене будући да је мачка симбол чистоте и уредности: а) *propre comme une écuelle à chat⁵ /бити прљав као свиња*, б) *avoir une propreté de chat /бити велика чистуница*.

5.1.3. Домен карактера

Као што смо већ нагласили, љутња и бес представљају доминантне негативне карактерне особине у фраземима с лексемом мачка: *avoir une mine de chat fâché /бити љутит као пас у жежељу*. У српском језику, као изворни домен јавља се именица ПАС.

⁵ Фразем је у XVII веку имао двоструко значење. Наиме, средином XVII века означавао је нешто што је веома чисто и уредно с обзиром на то да је мотивисан чистоћом и уредношћу мачке која брижљиво полиже и очисти своју зделу за храну. Крајем XVII века, фразем је осликавао нешто што је нечисто и претерано прљаво зато што су људи сматрали да је посуда из које једу животиње симбол нечистоће и прљавштине. Из тог разлога је наступила ремотивација фразема који се, и дан данас, употребљава у негативном контексту.

5.2. Образац ПРОБЛЕМИ/ПОТЕШКОЋЕ СУ ЖИВОТИЊЕ

У француском језику све невоље и проблеми најчешће се метафорички представљају као мачке које људима отежавају нормалан живот и функционисање: а) *avoir joué avec les chats* (= играти се с мачкама) /као да је са мачкама спавао, б) *jeter le chat aux jambes de quelqu'un*⁶ (= бацати некоме мачку под ноге → ометати, спутавати кога у нечему) /подметати коме клипове под ноге.

5.3. Образац СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ

На основу обрађеног корпуса, у наведени образац сврстан је само један фразем: *appeler un chat un chat*⁷ /рећи бобу: боб, а пону: пон који, у фигуративном смислу, упућује на ствари које треба називати онаквим какве јесу, односно, називати их правим именом.⁸

6. Фраземи који немају свој еквивалент у српском језику

6.1. Образац људи су животиње

6.1.1. Домен понашања

У ову групу уврстили смо један фразем који се односи на морално понашање појединца у друштву.

Фразем *laisser aller le chat au fromage* (= пустити мачку да иде на сир) осликава морално понашање жене у друштву и односи се на жене које имају

⁶ Патрисија Вижери (Patricia Vigerie) сматра да би француски фразем могао значити и „стварање неприлика, сваљивање кривице“, а мачка је у овом контексту симбол опасности. Некада је фразем гласио: *bailler le chat par les pattes* (= предати мачку ухваћену за шане), у значењу: *представити некоме нешто, почев од најтежег* (Vigerie, 2004: 35). Ово би значење у српском језику било компатибилно са значењем фразема: *с неба, па у ребра и као гром из ведре неба* (РМС, 2007: 1147).

⁷ Бошко Милосављевић наводи још пет француских фразема различите лексичке, а исте семантичке структуре: *ne pas y aller pour quatre chemins* (= не ићи тамо за четири пута), *sans mettre de gants* (= без стављања рукавица), *sans biaiser* (= без кривудања), *sans échappatoire* (= без избегавања), *sans faux-fuyants* (= без скривене стазице) (Милосављевић, 1994: 258).

⁸ У вези с наведеним фраземом, Пјер Гиро (Pierre Guiraud) пише да *j'appelle un chat un chat* (= зovem мачку мачком), што значи: „ја сам једноставан и непосредан, код мене нема прикривених мисли. Реч мачка употребљавам у правом значењу, а не у неком од двосмислених значења које се тој речи тако често придају“ (Guiraud, 1980: 95). Према речима Алена Реа и Софи Шантро, коначну форму овог израза одредио је Никола Буало (Nicolas Boileau) својим чувеним стихом: *j'appelle un chat un chat et Rollet un fripon* (= мачку зovem мачком, а Ролеа лупежом). Аутори такође подвлаче да се наведени фразем може класификовати у вулгарни регистар због свога порекла: наиме, одговарајући израз на грчком и латинском за базну компоненту има лексему FIGUE/СМОКВА која, како они сматрају, има сексуалну вредност: *appeler figes figes* (= звати смокве смоквама). Овај фразем је у француском језику прилагодио Рабле. (Rey, Chantreau, 2007: 154).

одређене љубавне склоности према мушкарцима. На пример у Валонији (Walonie), у случају да се младић не допадне девојци, она му, у знак подругивања, даје своју мачку како би он избројао све длаке на њој. У Клермон Ферану (Clermont Ferrand), поступак одбијања младића од девојака назива се мачка. Оваква употреба лексеме мачка доводи се у везу са њеном сексуалном симболиком, а такође се претпоставља да се ради о игри речи СНАТ (мачка – длакава животиња) и речи СНАС (рупа на игли), што је резултат различитих народних обичаја и веровања.

6.2. Образац СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ

Већ смо нагласили да су у овај културни образац увршетни француски фраземи који описују различите животне ситуације у којима је главни актер човек и да је једна од најбитнијих грана привреде сектор трговине који је веома погодан за разне врсте малверзација и превара. Именица мачка јесте изворни домен за метафоричка преношења која наглашавају негативан аспект куповине или продаје разних производа.

Тако, плаћање лажним новцем једна је од чешћих појава у друштву, а мачке и мишеви метафорички упућују на ту врсту трговине: *payer en chats et en rats* (= платити мачкама и мишевима). Како објашњава Ален Фиртијер (Alain Furetière), фразем чине лексеме СНАС која је некада била назив за МАИсон/ КУЋА и лексеме RAS која је означавала СНАМР / ЊИВА или јединствени посед на коме није било изграђених објеката. Дакле, човек који је плаћао своје дугове *en chats et en rats*, плаћао их је покретном или непокретном имовином чију је вредност процењивао сам, тако да је на тај начин продавац увек био на губитку.

Алузија на дискретност мачке нам пружа могућност да разумемо значење фразема: *emporter le chat* (= однети мачку) који на метафоричан начин описује ситуацију приликом куповине неког производа када купац оде из радње не плативши купљено.

Важне послове и важне ствари које човек треба да уради или разреши у односу на друге обавезе које се сматрају мање значајним метафорички се описују фраземом: *avoir d'autres chats à fouetter*⁹ (= имати других мачака за бичевање).

⁹ Од овог фразема у XVII веку настала је и варијанта: *il n'y a pas de quoi fouetter un chat* (= нема због чега бичевати мачку). Аутори истичу да довођење у везу речи СНАТ и FOUETTER у оквиру фразема датира од раније, пошто је још у XVII веку постојао израз: *une personne éveillée comme un chat qu'on fouette* (= пробужена особа као бичевана мачка). Глагол FOUETTER/ БИЧЕВАТИ, ШИБАТИ, тврде аутори, није у потпуности еквивалент глаголу ВАТРЕ / ТУЋИ, већ произилази од глагола FOUTRE / ГУРНУТИ, БАЦИТИ (уосталом, глагол FOUAILLER који значи FOUETTER и има исто порекло, променио је смисао и у жаргонском регистру, у XIX веку, добио сексуалну вредност, како подвлаче аутори, из истих формалних разлога) (Rey, Chantreau, 2007: 154). Још једна варијанта овог фразема такође је заступљена, али се ретко користи: *avoir d'autres chats à peigner* (= имати других мачака за чешљање), који је настао под утицајем израза: *peigner la girafe* (= чешљати жирафу).

6.3. Образац ПРОБЛЕМИ/ПОТЕШКОЋЕ СУ ЖИВОТИЊЕ

Као што смо већ напоменули у претходном потпоглављу, проблеми и потешкоће се метафорички приказују као мачке: *avoir le chat dans la gorge*¹⁰ (= имати мачку у грлу → бити промукао), а у овом примеру наилазимо на појмовну метафору ОПАСНО ЈЕ У ЉУДСКОМ ТЕЛУ која се односи на домен здравља.

7. Закључак

Анализа фразема с лексемом мачка помоћу когнитивно-лингвистичког приступа пружа бољи увид не само у значење датих фразема већ и у принципе на основу којих се фраземи стварају. На основу обрађеног корпуса можемо закључити да фраземима исте или сличне лексичко-семантичке структуре одговарају обрасци људи су животиње, у коме доминира домен карактера, и СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ. Фраземима различите лексичке, а исте семантичке структуре кореспондирају метафорични обрасци људи су животиње, са нагласком на домен пола, физичког изгледа и карактера, и ПРОБЛЕМИ/ПОТЕШКОЋЕ СУ ЖИВОТИЊЕ. Фраземи који немају свој еквивалент у српском језику садрже обрасце људи су животиње, у коме се истиче домен понашања, и образац СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ. Дакле, у посматраном корпусу најзаступљенији су метафорични образац људи су животиње, у коме преовладава домен карактера и образац СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ, док се метафорични образац ПРОБЛЕМИ/ПОТЕШКОЋЕ СУ ЖИВОТИЊЕ и домени попут пола, физичког изгледа и понашања ређе појављују. Проучавање овог језичког материјала само из перспективе семантике не решава у целости питање сличности међу фраземима у различитим језицима нити успева да објасни мотивацију избора дате животиње и постављање одговарајућег сценарија, већ је неопходно укључити и прагматички ниво изучавања, односно, наша енциклопедијска знања која ће нам помоћи да схватимо значење фразема, тј. мотивацију метафоре. Оно што је врло важно јесте да се помоћу теорије о појмовној метафори могу објаснити сличности у начинима категоризације и формирању апстрактних појмова код говорника генетски несродних језика. У погледу појмовних метафора у фраземима, француски и српски језик

¹⁰ Фразем се употребљава у разговорном језику, тачније у тзв. фамилијарном регистру и потиче од игре речи *maton* – мачка и *maton* – згрушано млеко, угрушак, па је *le chat dans la gorge* несумњиво секреција изазвана упалом слузокоже која зачепљује ждрело (Guigaud, 1980: 94). Аутор наводи да *chat*, *marron*, *maton* означавају све врсте угрушака и згрушавања. Радмила Обрадовић истиче да савремени француски речници не упућују на наведена значења прве две речи, а трећу реч уопште не наводе (Обрадовић, 2001: 45). Међутим, речници попут *Le Grand Robert électronique de la langue française*, као и *TLF* упућују на сва три наведена значења: *угрушак*, *згрушавање*, *коагулација* (уп. *chat*, *marron*, *maton*).

испољавају много сличности. Говорници оба језика најчешће у фраземима користе појмовне метафоре у којима је изворни домен мачка, а циљни домени ствари и проблеми. Разлика између ова два језика огледа се највише у описивања неког аспекта са појмом човек. Наравно, та разлика је условљена културом, традицијом и прототипичним симболима. Ове појмовне метафоре показују да се свет концептуализује помоћу културног модела велики ланац и да свако од нас у њему има своје тачно утврђено место.

Литература

- Белић, А. (1998). *Опита лингвистика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Vigerie, P. (2004). *Quand on parle du loup ou les animaux dans les expressions françaises*. Paris: Larousse.
- Guiraud, P. (1980). *Les locutions françaises*. Paris: PUF.
- De Lincy, R. (1996). *Le livre des proverbes français*. Paris: Hachette littérature.
- Dournon, J.-Y. (2008). *Dictionnaire des proverbes et dictons de France*. Paris: Hachette.
- Јовановић, И. (2014). *Семантички конституенти лексеме chèvre-коза у француским пословицама и њиховим српским еквивалентима: пример маргинализације прототипичних особина*. Језик, књижевност, маргинализација. Ниш: Филозофски факултет, стр. 490.
- Le Grand Robert de la langue française*. (2008). Paris: Le Robert.
- Караџић, В. (1985). *Српске народне пословице*. Београд: Просвета-Нолит, Књижевна задруга, Просвета.
- Кликовац, Д. (2004). *Метафоре у мишљењу и језику*. Београд: Библиотека XX век.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- La Petite Larousse illustrée*. (2009). Paris: Larousse.
- Le Petit Robert de la langue française*. (2007). Paris: Le Robert.
- Милосављевић, Б. (1994). *Српско-француски речник идиома и изрека*. Београд: Српска књижевна задруга-Просвета.
- Обрадовић, Р. (2001). *Компаративна анализа идиоматских израза са лексемом мачка у српском и идиоматских израза са лексемом chat у француском језику*. Зборник радова Филозофског факултета у Косовској Митровици, 11, 40–56.
- Prodanović-Stanikić, D. (2008). *Životinje u posloviceama na engleskom i srpskom jeziku*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Prodanović-Stanikić, D. (2004). *Metafore s nazivima životinja u engleskom i srpskom jeziku*. Novi Sad: Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku, XLVII/1-2.

- Prodanović-Staničić, D. (2008). *Pojmovna metafora u posloviceama ili zašto su ljudi životinje*. Beograd: Svet reči, 25–26.
- Rey, A., S. Chantreau. (2007). *Dictionnaire des expressions et locutions*. Paris: Le Robert.
- TLF: *Trésor de la langue française informatisé*. (2005). Paris: CNRS éditions.
- PMC 1: *Речник српскога језика*. (2007). Нови Сад: Матица српска.
- Самарџија, С. (2002). *Народне басне и приче о животињама*. Београд: Гутенбергова галаксија.
- Скок, П. (1972). *Етимологијски речник хрватскога или српскога језика*. Загреб: Југословенска академија знаности и уметности.
- Furetière, A. (1690). *Dictionnaire universel*. Rotterdam: Leers.

Ivan N. Jovanović

LES PHRASÈMES FRANÇAIS AVEC LE LEXÈME *CHAT* ET LEURS ÉQUIVALENTS SERBES

Résumé

Dans cet article, en nous appuyant sur l'approche contrastive, nous nous proposons d'analyser les phrasèmes français avec le lexème *CHAT* et leurs équivalents serbes afin de montrer à quel point notre expérience et notre connaissance de certains concepts de base nous aident à comprendre des concepts abstraits à l'aide de la métaphore. Les phrasèmes sont analysés dans le cadre de la linguistique cognitive afin de déterminer les métaphores conceptuelles y figurant habituellement ainsi que le degré de similitude dans la conceptualisation des domaines abstraits et concrets à l'aide du domaine source *CHAT / МАЧКА* en français et en serbe. Les phrasèmes contenant le lexème *CHAT* sont classés en trois catégories: ceux qui sont de même structure lexico-sémantique ou de structure lexico-sémantique similaire, ceux qui ont une structure lexicale différente mais une même structure sémantique et ceux n'ayant pas leurs équivalents en serbes. Dans le cadre des catégories précédemment citées, nous avons également divisé les phrasèmes selon les modèles suivants: LES HUMAINS SONT DES ANIMAUX, LES PROBLÈMES/LES DIFFICULTÉS SONT DES ANIMAUX, LES CHOSES SONT DES ANIMAUX.

